

Meddelande från Sällskapet Hallands Väderös Natur

nr 77/2017

Innehåll:

- KALLELSE TILL ÅRSMÖTE

LÖRDAGEN DEN 8 JULI 2017

- EXKURSIONSREFERAT:

- Långpromenad med fika i lä.
- Ulrik Alm Upplev ön med alla dina sinnen.
- Måns Bruun Öns gräsmarksmosaik återskapas.
- Jonas Paulsson Livet som tillsyningsman.
- Traditionell vintervandring.

- NOTISER

- PROGRAM FÖR 2016

Påskdagen 16/4: Fågellivet på Väderön med Väderökännaren Mikael Haraldsson

Årsmötesexkursion 8/7: Guide till Hallands Väderö presenteras av författarna

Höstexkursionen 30/9: Skogvaktarna på Hallands Väderö Bodil Stefansson

Julexkursionen 26/12: Traditionell vintervandring

Omslagsfoto: Albert Ekman, teckning av Nils Forshed efter foto.

Kallelse till årsmöte för medlemmar i Sällskapet Hallands Väderös natur

Årsmötet hålls i Sandhamn, Hallands Väderö lördagen den 8 juli.

Vi samlas vid kaféet **KLOCKAN 10.30.**

Båt avgår från Torekov **KLOCKAN 10.00.**

Förslag till dagordning

1. Mötet förklaras öppnat.
2. Val av ordförande, protokollförare, och två justeringsmän för mötet.
3. Har årsmötet behörigen sammankallats.
4. Ärenden att ta upp under övriga frågor.
5. Styrelsens verksamhetsberättelse.
6. Sällskapets ekonomi.
7. Revisors berättelse.
8. Budget för nästa verksamhetsår inkl fastställande av medlemsavgiften.
9. Kan styrelsen beviljas ansvarsfrihet.
10. Val av ordförande på två år.
11. Val av tre ordinarie styrelsemedlemmar.
12. Val av tre styrelsesuppleanter.
13. Eventuellt fyllnadsval.
14. Val av två revisorer och suppleanter.
15. Val av valberedning.
16. Övriga ärenden, som årsmötet beslutar ta upp till behandling.

Årsmötesexkursion

Efter årsmötet följer årsmötesexkursion med samling vid kaféet **KLOCKAN 12.30.**

Presentation av Sällskapets nya fältguide. Några av författarna berättar om arbetet med att ta fram ”Guide till Hallands Väderö”. Vi hoppas att den finns rykande färsk från tryckeriet. Därefter går vi en av de föreslagna vandringarna som finns i slutet av boken.

Båt avgår från Torekov klockan 12.00 för dem som ansluter efter årsmötet.

Jan Lannér, ordförande

Styrelsens sammansättning verksamhetsåret 2016-2017

Styrelsens sammansättning verksamhetsåret 2016-2017

Vid årsmötet 2016 omvaldes de ordinarie styrelsemedlemmarna Peer Ekström, Johan Krook, Örjan Fritz och Mimmi Blomqvist på två år. De tre styrelsesuppleanterna Mikael Haraldsson, Jonas Paulsson och Björn Vallin omvaldes på två år. Magnus Andrell har valt att

Ordinarie ledamöter:

- valda till årsmötet 2018

Peer Ekström 046/ 25 20 35

Johan Krook, projektledare för bokprojektet 0431/ 36 24 20

Örjan Fritz 035/ 600 20

Mimmi Blomqvist 073/ 700 19 70

- valda till årsmötet 2017

Jan Lannér, ordförande 046/ 13 32 58, sommarbostad 070/ 218 89 29

Lena Svedin, sekreterare 070/ 740 56 71

Ricard Jirle, kassör 0431/ 36 64 55

Lina Andreasson, redaktör 0707790746

avgå och ersattes av Fredrik Ploman på två år. Till revisorer omvaldes på ett år Ingrid Oscarsson och Anders Strandberg samt Jarl Toremalm och Hans Pommer som suppleanter. Till valberedningen omvaldes av Anders Ploman (sammanställande) och Lena Göransson. Vid det konstituerande styrelsemötet fick styrelsen följande sammansättning:

Suppleanter

- valda till årsmötet 2018

Mikael Haraldsson 0430/ 263 96

Jonas Paulsson 0431/ 44 10 62

Björn Vallin 0431/ 127 10

Fredrik Ploman

- valda till årsmötet 2017

Ingela Isaksson 031/ 28 17 60

Pia Romare 046/ 20 22 24

Henrik Jorlén 0431/ 36 36 61

Styrelsemedlem eller revisor som inte önskar bli omvald: meddela ordföranden senast den 1 mars.

Delar av styrelsen sommaren 2016, från vänster: Lina Andreasson, Johan Krook, Peer Ekström, Jonas Paulsson, Fredrik Ploman, Ricard Jirle, Lena Svedin, Jan Lannér och Mikael Haraldsson.

Medlemsinformation:

Medlemsavgiften är 150kr per betalande medlem, familjemedlem betalar också 150kr. Insättning sker till Plusgiro 3 86 63-1, Vänligen ange fullständigt namn, adress och eventuell e-postadress även vid inbetalning via Internetbank.

Ricard Jirle/ Kassör

Det tryckta årsmeddelandet skickas ut till årligen betalande medlemmar.

Kort om verksamhetsåret 2016

Under 2016 har verksamheten som sedvanligt bestått av planering och genomförande av exkursioner och program för nästföljande år. Säsongens exkursioner var välbesökta och inkluderade en extra programpunkt i maj månad. Bokgruppen arbete har i år främst varit inriktat på att hitta kompletterande bilder och smärre textkompletteringar. Det huvudsakliga arbetet har gjorts av vår redaktör som arbetat med att få ihop text och bild till sin slutgiltiga form

Ordförande Jan Lannér / Dalby den 5 mars 2017

Ny styrelseledamot – Fredrik Ploman

”Jag tackar för förtroendet och ser fram emot att kunna bidra till verksamheten i SHVN.

Som för många andra har Ön en särskild plats i mitt hjärta. Jag har varit på Hallands Väderö regelbundet sedan Midsommarafton -55 då jag föddes. I gymnasiet gjorde jag mitt specialarbete

om Ön. Sommarboende i Vejbystrand. Jag lockades med i Sällskapet av min pappa Lennart och broder Anders. Jag är läkare, privatpraktiker i Malmö och alltså inget ”naturproffs”, har ett allmänt naturintresse med en nyfunnen vurm för fåglar och deras läten.”

Kontakt:

Ordf: Klockarevägen 1, 247 50 Dalby, tel 046 –13 32 58. E-post: jan.lanner@shvn.se

Sekreterare: lena.svedin@shvn.se

Kassör: Skyttevällsvägen 7, 269 95 Båstad. E-post: ricard.jirle@shvn.se

Vid ändring av postadress kontakta kassören.

www.shvn.se

Långpromenad med fika i lä

Långpromenaden gick mot norr till Lilla Sandhamn och kunde konstatera att vinterns stormar skapat nya sandblottor i Sandhamn. En viktig livsmiljö för många insekter och på många ställen i landskapet arbetar man aktivt med att restaurera igenväxta sandmarker, bland annat i på Sandhammaren och vid kusten norr om Åhus.

Vi gick vidare över klapperstensfälten till Tången och Christianshamn där vi fick se vitkindad gås, grågås, havstrut och sädesärta. Efter ett stopp på stranden vid klippbranten på Tången gick vi inåt ön och passerade bland annat tomtingarna. Vi kom även förbi de inom projektet Bushlife röjda områdena utanför Tångakärret och väster om Klippträdgården. Här skedde för 20 år sedan starten med att börja återerövra gräsmark som buskmarken intagit. Att man började just här berodde på den rika flora som denna amfibolitygg varit känd för.

Med solen i ryggen på väg mot Stora Tånge.

Nästa stopp blev Liggande Linden och ett samtal om de förändringar som skett här i både sen tid och ett 100 årigt perspektiv. Björken som inramade platsen i väster föll för ett par år sedan och Liggande Linden förlorade en grov gren i en storm för ett par år sedan. Men redan innan dess för cirka 15 år sedan frihöggs delar av lindens krona i öster. Det var främst al men även ung ek som avverkades. Utgår man från Paulus Romares foto 1907 så hade man då fri utsikt mot fyrbostäderna och i kanten av Pärkkärret stod ett par ekar och bokar. En bit ner i kärret fanns en liten hallmark med vindslitna bokar som Gegerfelt förevigade i ett par fotografier. Men allt detta är borta idag och ersatts med al, lönn och ek.

Sedan gick vandringen via litorinavallen till blomsterbjörnbärsgläntan till Getaryggen och vidare till Grönskärsslätten där vi vek av ut mot Grönskären och Per Bondes hall. Vi vandrade via Ulagapsviken och passerade Skogvaktarebostället för att slutligen stanna för eftermiddagsfika vid Kungseken.

Kungseken är en bergsek *Quercus petrea*, den vanligast eken på ön är annars skogseken *Quercus robur*.

I förgrunden gräsmark som röjdes fram på 1990-talet, i bakgrunden mark som röjts 2016.

Kungseken har fått sitt namn efter kung Oscar den andre som stod på pass där vid harjakterna på slutet av 1800-talet. Men den skulle också kunnat få sitt namn i sen tid då det för 15 år sedan konstaterades att den var Sveriges grövsta bergsek med ett omfång i brösthöjd på över 5 meter. Efter fika gick vi vidare genom Söndreskog och tittade på de åldersbestämda bokarna i hedbokskogen väster om Pys mosse. Dagens exkursion avslutades med sälspaning mot Själahundsskären i Sandviken.

Upplev ön med alla dina sinnen

Lördagen den 28 maj samlades vi till en extra programpunkt med temat ”Upplev ön med alla dina sinnen”. Ulrik Alm från Studiefremjandet i Helsingborg var dagens guide och fokus låg på att se, känna, lukta och lyssna snarare än att vandra långt.

Vi var 18 personer som samlades i Sandhamn i ett skönt exkursionsväder med växlande molnighet och drygt 20 grader. Efter en kort presentation av Sällskapet Hallands Väderös natur och exkursionsledaren stannade vi till vid det gamla caféet där vi betraktade och talade om hussvalorna som var i full gång med sitt bobyggeri. I efterhand konstaterades att även ett ladusvalpar byggde ett bo vid huset, men på sydsidan, hussvalorna höll till på norrsidan. Ulrik berättade om fåglarnas flyttvanor och att det är ljuset och den rikliga tillgången på mat som får flyttfåglaarna att komma tillbaka till våra breddgrader år efter år.

Vi gick vidare samtidigt som vi lyssnade på den starka fågelsången i skogen. I Oadammen stod svärdsiljorna i full blom. Ett fågelskelett med några fjädrar gick laget runt så att vi fick känna på det. Ett fågelben är väldigt lätt, trots att det samtidigt är väldigt starkt, det är ihåligt, men med massor av tvärstag, vilket gör det oerhört stabilt. Nästa stopp blev vid en ek, *Quercus robur*, och vi pratade om vad eken står för. Eklöven används inom militären för att symbolisera generalens grad där de sitter

Ömsat ormskinn.

Resterna av en gräsand. Vid Oadammen fick deltagarna känna på ett fågelskelett och dess kvarvarande fjädrar.

Exkursionsdeltagarna skulle känna, se, dofta och lyssna.

på kragen. Ekens virke har använts till att bygga både stora skepp och små ekor. Sparbankseken visar att eken är ett praktfullt träd, kungen av skogens träd. Det är tungt och grovt och kan ses som skogens mest maskulina träd.

Vid fikapausen mitt på Ravnahult pratade vi bland annat om hur modern teknik hjälper oss att få mer kunskap flyttfåglar. Med små radiosändare kan man följa enskilda fåglar för att lära sig mer om hur fåglar och andra djur förflyttar sig. Ringmärkning används fortfarande och är en viktig informationskälla, men då saknas information om vägen mellan punkt A och punkt B, som man istället kan få fram genom att använda sändare. Vi lyssnade också på den underbara näktergalen som sjöng för oss ifrån skogsbrynet.

Vandringen gick vidare upp mot den nyrenoverade fyren och en bit utanför fyrbostäderna lyckades vi få syn på en huggorm (med hjälp av spejare och bra tålamod). Ulrik hade även med sig ett ömsat ormskinn som vi kunde känna på. De är väldigt tunna och de försvinner oftast snabbt i naturen.

På tillbakavägen kunde vi se och höra en taltrast och en törnskata. Vid liggande linden gjorde vi nästa stopp för att känna och lukta på trädet. Skogslind, *Tilia cordata*, kan i motsats till eken kallas ett feminint träd. Ofta omskriven och besungen i poesi och visor, med hjärtformade blad och med ett mjukt och formbart virke. Vi avslutade exkursionen i Sandhamn ca en timme före sista båtens avgång så att alla fick lite egentid att njuta av. Ett stort tack riktades till Ulrik för en intressant och lärorik dag.

/Lena Svedin

Öns gräsmarksmosaik återskapas i Bushlife

2016 års exkursionsväder stod i skarp kontrast till 2015 års högsommarvärme med 24 grader. Temperaturen kom i år inte upp över 17 grader med mulet väder och snålblåst. Detta avspeglades tydligt då få mötte upp till exkursionen. Vår guide var Måns Bruun från Länsstyrelsen i Skåne. Måns är projektledare för Bushlife i Skåne som förutom Väderön omfattar 17 andra Natura 2000 områden och åtgärder ska sammanlagt göras på cirka 600 hektar.

Vi som mött upp startade med en rask promenad ut till området väster om Tångakärret. Här påbörjade Sven Hernborg de första röjningarna mellan klippträdgården och Tångakärrets skogsbestånd. Det var där man påträffade ett av fyrvaktare Holms ympade vildaplar. Här var det Dronning Louise som ympats, tyvärr höggs detta träd ner vid en av de efterföljande röjningarna i området.

EU-projektet Bushlife, som kommer att pågå under perioden 2014-2020, har som mål att skapa en mosaik av buskar, träd och öppen gräsmark som vuxit igen under 1900-talet. Jämför man de huvudsakliga naturtyperna mellan åren 1914 och 2000 så är det buskmarkerna och arealen med ek och björk som ökat mest på bekostnad av framför allt gräsmarkerna. För att förstå den stora förändring som skett på Väderön brukar jag berätta om folkskolläraren Nils Svenssons framställning vid kyrkostämman den 5/10-1895 att den skulle handlägga följande fråga ”att Ljung och en fridlyses å den del av Hallands Väderö som nu begagnas till betes mark”. Denna fråga besvarades inte i det stämmans protokoll med avspeglar att varken enen eller Ljungen hade någon större utbredning i betesmarken.

Projektet är på ön inriktat på restaurering av tidigare betesmark norr om fyrslätten, väster om Tångakärret och längs västsidan genom bortröjning av buskar och björk samt friställning av ek. Restaureringen genomförs på två olika sätt. Totalt borttagande av buskar och träd och områden där man vidgar befintliga öppningar och gångar i buskmarken. Tidigare röjningar har visat att metoden med att utvidga områden med etablerad grässvål har varit framgångsrik.

Att Länsstyrelsen valde att skapa projektet Bushlife var för att fylla upp en lucka mellan andra EU-stöd för värdefulla betesmarker och ett behov av ett mer mosaikartat landskap. EU-stöden för betesmarker är främst ett fodermarks-stöd och tolererar inte för stor andel träd eller buskmarker. På Väderön handlar mycket om att ta bort vegetation, men på andra platser finns ett stort behov av att plantera för att få mer blommande buskage och solitära träd i helt öppna betesmarker.

Åren som tillsyningsman

Jonas Paulsson

Jonas Paulsson var tillsyningsman på ön under första hälften av 1990-talet och berättade om sitt arbete och några speciella upplevelser från den tiden. Vad gällde arbetet så var det naturligtvis två saker som främst styrde arbetsdagen som tillsyningsman. Om det var semestertider och vädret. Under högsäsongen i juli var det viktigt att klara av latrin- och soptömning innan första båten kom ut för att inte störa upplevelsen för de besökande. Sedan var det tillsyn för att se att föreskrifterna för reservatet följdes. Det kunde gälla hundar som inte hölls i koppel, besökande båtar som inte följde begränsningarna vad gällde att lägga till vid bryggorna eller förbudet mot grillning.

Tillsynen av betesdjuren ingick också i den dagliga rutinen. Det gällde att vara observant om något djur visade tecken på att vara skadat eller sjukt. Förutom dessa arbetsuppgifter så var det en del löpande underhåll av stigar, stigmarkeringar och kyrkans byggnader på ön. Vid denna tid hade kyrkan inte någon aktiv del i den naturvårdande skötseln. Det kom tillstånd först ett par år efter att Sven Hernborg 1997 började restaurera gläntor och frihugga ek i Tångakärret.

Att bo på ön en vecka med att bära in vatten, hugga ved och elda för att få varmt i lägenheten är för många exotiskt. Efter ett tag blir detta snabbt en del av vardagen, men tjustningen av att tidiga morgnar uppleva upp och nergång av sol och måne på två horisonter, tystnaden och helsvarta nätter med fyrljuset svepande ljuskägla blev aldrig trivialt. Mörka och vindstilla nätter kunde man ibland höra ljudet från fiskebåtar som gick med släckta lanternor norr och väster om ön, röjd av gaspådraget när trålen gick i och däcksbelysningen ombord.

Under början av 1990-talet var det också vanligt med forskare som nyttjade den dåvarande forskarlägenheten Sunnan, den blev senare tillsyningsmannens lägenhet fram tills att man upphörde med att ha en tillsyningsman boende på ön. Forskarna var bland annat några som undersökte skalbaggsfaunan, andra var sälforskare i efterdyningarna efter säldöden.

Arbetet innebar också möten med många människor. De flesta var tillfälliga besökare, men de sommarboende lärde man känna bra efter ett par år. Det var när Jonas ser tillbaka på den tiden en ynnest att lära känna den äldre generationen sommarboende

*Gerd gjorde upp
med Ester att hissa
flaggan i fönster när
hon var tillbaks från
badet.*

Jonas Paulsson guidar deltagarna under höstexkursionen i tillsynsmannens fotspår.

som var första eller andra generationen sommargäster på ön. De var ju också i mångt och mycket en spegling av hur verksamma på ön blev till en fritidsvistelse när tjänstebostäder blev fritidshus. En utveckling som delvis vänt i och med att kyrkan sagt upp sina hyresgäster för att skapa Väderömuseum och vandrarhemmet.

Som tillsyningsman blev man också spindeln i nätet för att förmedla vad som hänt på ön när de sommarboende anlände. En annan kommunikation var den som de på ön boende Ester Arkel och Gerd Stålfelt kommit överens om. Det rörde sig om en hissad flagga i fönstret hos Arkels. De två äldre damerna Ester och Gerd höll på sin ålders höst koll på varandra så att allt stod rätt till. Ester hade som tradition att ta sig ett morgondopp, men blev med åren inte lika rörlig längre. Gerd gjorde upp med Ester att hissa flaggan i fönster när hon var tillbaks från badet. Detta fungerade ett tag tills Gerd kom underfund med att Ester hissade flaggan redan på kvällen. Ett busigt tilltag som speglar vad som kunde föregå mellan två av öns största personligheter och som är en av många anekdoter man kunde berika sig med som tillsyningsman. Fortfarande drygt 20 år efter avslutad tjänst har Jonas kvar känslan för ön och ett behov att återkomma för att uppleva växt och djurlivet på ön.

Lugnet före stormen Urd

Julexkursionen 2016 bjöd varningar för ökande vindstyrkor med upp till stormbyar på eftermiddagen. Efter en osäker väntan fick vi besked att en båt skulle gå ut klockan 10.00 en hem klockan 14.00.

På morgonen fick vi endast måttliga vindar på överfarten i solsken och resten av dagen bjöd på sol med undantag av 10 minuter vid 12-slaget. I år var det 30 personer som åkte ut med Nanny. Mycket säl i vattnet utanför Skäppeskären och på väg in mot till mot bryggan i Sandhmn. Flertalet valde att gå för sig själva och guidning inskränkte sig till en handfull personer. Vi valde först att gå upp till Ravnahult där vi passerade ”Fenixeken” och de karakteristiska och vackra krattbokarna till vänster när man passerat grinden.

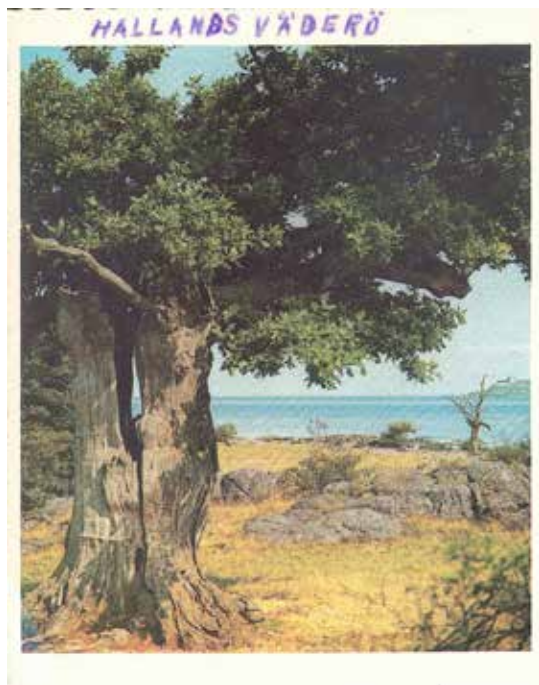
Fotodokumentation av ett magiskt släpljus över intensivt gröna mosskuddar på litorinavallen i Söndreskog

Vandringar på Annandag jul är alltid spännande på det sättet att vädret kan vara allt från minus tjugo grader till flera plusgrader och från höstlik barmark till is och snö. I år var det ett tydligt hösttema med klar luft och fuktiga lövmattor efter nattens regn samt fortfarande gröna betesmarker. Uppe vid Soldatboken höll vi ett kort rådslag och bestämde oss att söka den plats som kunde ge oss maximalt med sol och minimalt med vind. Vi styrde alltså kosan mot Kohallen. På vår väg mot kohallen upplevde vi troligen lite av det ljus och färger som haft en sådan stark dragningskraft för konstnärerna för 120 år sedan. Efter regnet på natten följt av det lågt stående men ändå skarpa solljuset skapades en alldeles speciell karaktär i bokskogen. De grå bokstammarna belysta från sidan stod som en grå pelarsal mot fuktiga varmbruna lövmattor.

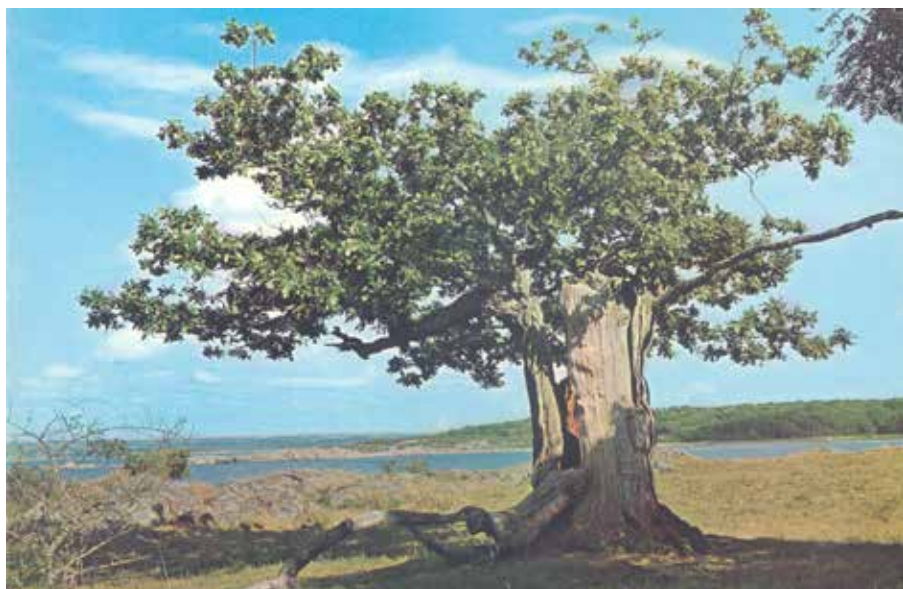
När man lämnar den lågt liggande hedbokskogen och går uppemot Gårdslätten har man en av öns vackraste platser på sin högra hand. Här täcks marken i slutningen av litorinavallen med intensivt gröna mosskuddar under ett lågt krontak med vresiga och krokiga bokar. Ett motiv som även Gegerfelt fångade med sin kamera under 1890-talet.

Framme i Kohallen fann vi lä och sol alldeles nere vid stranden till höger. Vågorna slog in mot stranden i vitt skum och i bakgrunden skymtade Torekov i ett lätt soldis. Kohallen är en av öns bästa badplatser, men bör besökas utanför högsäsongen om man ska slippa och trängas med alla besökande båtar. Det är speciellt morgon och förmiddag som har sin tjusning. Från det att solen gått upp värmer den upp stranden som dessutom ligger i lä för de västliga vindarna. Men nu var det vinter och en molnskärm drog snabbt in och vi fortsatte vandringen. Vi passerade Hälledammen och Hälledammseken som snabbt tappar gren efter gren sedan den dog 2003. Nu var målet Skogvaktarebostället via stigen längs Gårdsslätten. Det är påtagligt hur mycket öppnare tallbeståndet har blivit, dels genom den gallring i krontaket som gjorts för att gynna boken men också stormfällningar. Vid stigen pågår ett aktivt arbete med ringbarkning för att minska sykomorlönnsens antal. Det har snart gått 110-år sedan de första sykomorlönnarna planterades på ön. Väl ute på den öppna marken framför skogsvaktargården valde vi att dra ifrån den skarpa vinden och gå till Ulagapskärret. Det är frapperande hur fåltskiktet förändrat på dryga 15 år. Marken som tidigare dominerats av ormbunkar och rödblåra täcks nu till stor del av ett hav med nästan en och en halv meter höga björnbärs-snår. Väl tillbaka i Sandhamn överraskades vi av hur snabbt det inkommande lågtrycket höjt vattenståndet. Nanny låg högt vid Sandhamnsbryggan och det blev till att klättra ombord. På vägen tillbaka passerades Vrenen

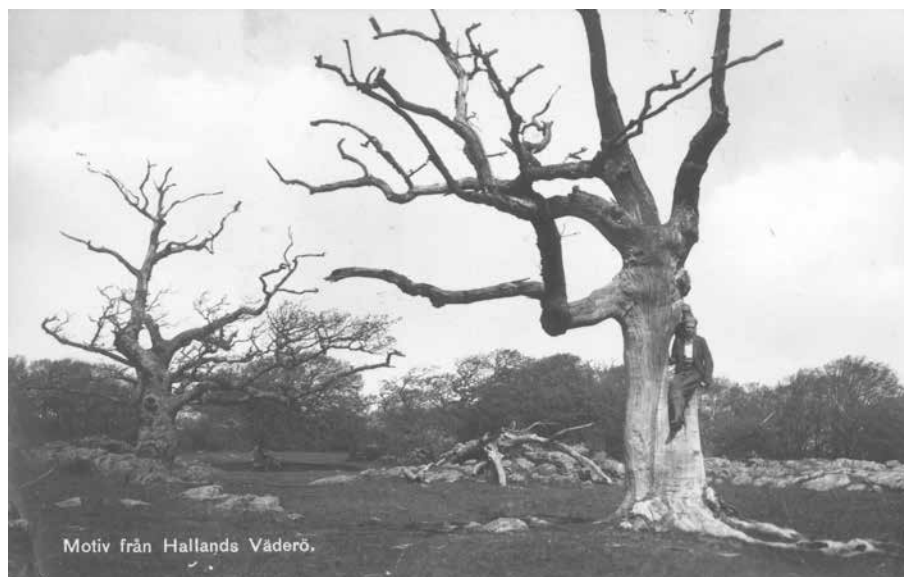
på nära håll för att få maximalt med lä utav ön innan vi anträdde färden över Öasundet. Det gungade bra, men det var först ett par hundra meter från Torekovs hamn som vinden steg till stormstyrka och piskade upp vattnet och skapade strimmor med skum inne i hamnbassängen.

*Ovan Fenixeken i Sandhamn, troligen i början av 1960-talet.
Nedan Fenixeken till vänster och en annan av de fyra gamla vrakekar här.
Foto troligen från i slutet av 1920-talet. Vykort ur Birgitta Lindgrens samling.*

Notiser

Albert Ekman, Hallands Väderös store beskyddare

Det är i år 100 år sedan Albert Ekman gick ur tiden. Han kom från en för Torekovförhållanden välbärgad familj, var student och hade examen från skogsskolan i Kalleberga vid Ljungbyhed. Han hade en mycket brokig yrkesbana. Han hann med att vara lantbrukare, krögare, skogsvaktare, skjutsentreprenör, vattenfabrikör och hotelldirektör. Därutöver var han en duktig fotograf, som bland annat flitigt dokumenterade Hallands Väderös natur.

*Albert Ekman
(efter foto)*

Albert Ekman var skogsvaktare på Hallands Väderö mellan åren 1891 och 1897. Han hade ett starkt sinne för öns natur och lyckades under de år han bodde på Väderön föra in jägmästaren i reviret på för skogsväxtens bevarande lämpliga spår, så att de egendomligaste gamla träden räddades från stämpling. Hans värnande av Hallands Väderös natur gick på tvärs med Kyrkorådets krav på avkastning från öns skogar och slutade med schism och avskedande.

Redaktör Sigurd Hallberg skrev i Naturskyddsföreningens årskrift för åren 1911 och 1912 artiklar om Hallands Väderö vilka illustrerades med fotografier av öns natur tagna av Ekman. Hallberg konstaterade bland

annat att Ekmans starka engagemang för öns natur blev naturligtvis ”en nagel i ögat på dem, som genom en blunder av höga vederbörande kommit att bli öns förvaltare” och att ”med Ekmans avskedande från skogsvaktarsysslan började öns olyckor på allvar”.

Paulus Romare, en annan av öns beskyddare, skrev i ett av ett tiotal bevarade brev till Waldemar Bülow i Lund. ”Vet du att där ej finns mer än en person som har känsla för Ön, och det är Albert Ekman. Men han har föga att säga i byn. De gamla skepparna är döda. Det mesta är nyinflyttat folk, utom en del gamla fruntimmer. Att åstadkomma

Foto från Tångaskogen av Albert Ekman. Till vänster en en bok på väg att slå ut till höger en ek.

något där på platsen är nog mycket svårt. Prästen skall vi inte tala om, så svåger till Hellner han är. Han är en mycket snäll man, men har skött den här saken alldeles åt fanders.” ”Saken” som återkommer i de flesta breven är vårdnaden om skogen och speciellt de gamla ekarna, lindarna och bokarna, skyddandet av fåglarna som drabbats av de av Dickson utplanterade rävarna och motståndet mot stenbrytningen på ön.

I en dödsruna över Albert Ekman skrev medlemmen i Skånes naturskyddsförening C W:son Cronquist 1917 bland annat följande. ”Den som direkt och indirekt väsentligen bidrog till att göra Väderön bekant, det var kamrer Albert Ekman. Han var en entusiast och en älskare av Väderön som få, och han smittade även alla, han kom i beröring med, så att Väderön för dem alltid skimrade i en viss förtrollande dager. Ingen kände och höll av de gamla träden på ön som han. Han vaktade dem sedan han slagit sig ner i Torekov lika troget som under sin tjänstetid på ön. Han försvarade de gamla vindböjda träden nästan så, som om de varit hans egna, mot dem, som ville skövla dessa naturens originella under eller på annat sätt våldföra sig på Väderöns natur. Han sparade härvid inte på skärpa i uttryck och blev till följd härav icke – såsom han på grund av sin gärning borde blivit – populär. Han var även en av dem,

*Hälledammseken 1908,
foto Albert Ekman.*

som stod främst i striden om äganderätten till ön, kraftigt talande Torekovbornas sak, och bidrog även i hög grad till att ön sedan några år tillbaka i så stor utsträckning, som sig göra lät, kom under Skånes Naturskyddsförenings vård.”

”I Ekman fanns något av samma seghet som i de gamla vindslitna ekarna och lindarna på Hallands Väderön – det var en omedveten släktskap dem emellan.

Nu har han slutat både sin praktiska verksamhet och sitt arbete för Väderön. Det synes mig då ej mer än rätt, att åt Albert Ekman åtminstone nu efter hans död bringas ett tack för vad han i kärlek till Hallands Väderö och dess natur velat och verkat till gagn för vårt lands naturskydds rörelse, ty omständigheterna voro sådana, att han under livstiden rönt föga erkännande härför.”

Albert Ekman var före sin tid och fick kämpa i hård motvind, men lade med sitt natursinne grunden för den omsorg om Väderöns natur som kännetecknar dagens förvaltning.

/ Bertil Wulff

* * *

Betesdjur och årsmån

Hallands Väderö betades under 2016 av 42 stycken nötboskap. Det var kvigor och stutar av blandras av köttdjur. De släpptes ut i den 12 maj och togs hem den 1 oktober. Det var tre veckor senare än planerat på grund av att det blåste för mycket under flera veckor i sträck. Även i år kom det ut 4 shetlandspannyer som stannade över sommaren. Det var totalt 270 får som gick på sommarbete varav 110 tackor och resten lamm. Den släpptes ut i den 5 maj och som brukligt var togs lammen iland

tidigare än tackorna. Lammen i slutet av augusti och tackorna den 19 november. Betestillgången var normal i början av säsongen, men allt efter blev det allt torrare. De som önskade ett hårt betestryck för att hålla öppet nyröjda områden blev bönhörda. Nötboskapen trivs sämre och sämre på grund av de ökade parasitangreppen från den lilla och stora leverflundran. Den drabbar fåren och nötkreaturen på ön men ej hästar. Detta gäller inte bara för ön utan för många av våra naturbetesmarker.

/ Jan Lannér utifrån djurhållarens uppgifter

* * *

Landskapsvård

Under 2016 har man fortsatt med skötselinsatser inom Life-projektet "Bushlife". Bland annat har man fortsatt med röjningar väster om Tångakärret och norr om Pärhamn. Men man har också röjt på Innäset. Jämfört med tidigare görs röjningarna i större utsträckning i egen regi. Utifrån Bushlifes femårsplan görs årligen överenskommelser mellan öns förvaltare och Länsstyrelsen om vilka insatser som ska göras. I år kommer man att prova på en äldre metod för röjning av enbuskagen. Det handlar om att bränna enbuskagen innan man röjer bort dem. Genom att barren är borta är det enkelt att se var enens stam är och kan snabbare röja bort de avbrända skeletten. Vid röjningarna för tjugo år sedan var en man från Halland med som röjt på det viset med sin far när han var ung. Enligt honom förenklade det arbetet mycket, men man blev svart av sotet. Röjningarna i enbuskmarkerna görs dels under mars månad och dels under oktober.

/Jan Lanner

* * *

Minnesord

Till minne av Birgit Lindgren (1927 – 2016)

Birgit Lindgrens föräldrar var Gunhild, dotter till S. P. Johansson i Torekov, och Nils Stefansson från Slättaröd, sonson till Stefan Nilsson och brorson till Oscar Stefansson på Solgården. Birgits föräldrar hade därigenom stark anknytning till Hallands Väderö. De bosatte sig 1926 som nygifta med Nils som ny skogvaktare på Ön efter Mårtensönerna, som haft befattningen ända sedan 1904.

Den 30 juli 1927 föddes Birgit och växte upp på Ön tills föräldrarna 1934 övertog Rustansgården i Svenstorp vid Ängalag och hon skulle börja skolan.

Birgit Lindgren med kyrkoherdens fru Stephanie Westerlund i väntan på invigningen av Dagnars kapell vid Skogvaktarbostället.

Birgit behöll sin starka relation till Ön och deltog flitigt i Sällskapets utflykter. Hon berättade gärna hur det var att växa upp på Ön. Birgit har delat med sig av familjens Gästbok, fotoalbum och kassaböcker från Ö:a-tiden. Dessa källor ger en god inblick i hur skogvaktarlivet med sin pensionatsverksamhet på sommaren och skogsavverkning vintertid gestaltade sig på den tiden. Birgit samlade också på vykort från ön och ett dessa är avbildat nedan.

Birgit deltog vid biskop Johan Tyrbergs invigning av Dagnars kapell i den tidigare logen till skogvaktarbostället på Pingstdagen den 15 maj 2016. Hon hade med glädje och förväntan sett fram mot denna bekräftelse på barndomshemmets omvandling till en helgad plats för besökare med möjlighet att övernatta på Ön. Kapellens invigning blev en höjdpunkt, som Birgit uppskattade oerhört, och en slutpunkt i hennes kärleksfulla förhållande till Ön. Birgit avled den 20 oktober 2016. Vi kommer att minnas en färgstark och generös Väderövan.

/John Henrysson

Bo Bergström

Mångårig medlem i Sällskapet och närvarade ofta vid sammankomsterna på ön under Carl Perssons tid som ordförande. När jag för 20 år sedan påbörjade min forskning om öns markhistoria var Bo Bergström en av de första som jag fick rådet att kontakta. Bo introducerade mig i att hitta i arkiven och hjälpte mig att finna källor till öns historia på bland annat Landsarkivet, Universitetets biblioteks handskriftssamlingar och enskilda arkiv. Det blev starten på min djupdykning i flera olika arkiv och snart hade arkivfebern även drabbat mig i en ständig jakt på nya fynd. Att mitt examensarbete växte ut och av människor jag möter refereras till min avhandling hade Bo en viktig

del i. Vi har inte träffats nu på många år, men bland det sista jag fick från honom var i ett brev kastade lite ljus över fårhållning på Hallands Väderö. ”Annars tycker jag det var mycket positivt med fårbeten på Ön. I vanliga fall var det ju bara ägarna av mantalssatt jord i Torekov som hade rätt att nyttja betesmark, men här kunde även husmännen ha några får på ön. Särskilt rörande var det att en av de sjökaptenssöner, som på grund av klumpfot ej kunnat gå till sjöss kunde vara ’fårfarmare’ i liten skala. – Han var dessutom synsk och kunde vid begravningar se vem av deltagarna som skulle dö nästa gång. Bo Bergström Lund den 11/10 - 2003”. Han bad då också om ursäkt för att han varit lite ’skarp’ vid vårt föregående möte, men att det tydligen var en följd av hans sjukdom.

/Jan Lannér

* * *

Bo på Väderön

Skogvaktarebostället – vandrarhemmets andra år

Den nyrenoverade och tillbyggda skogvaktarebostället har boende för grupper och enskilda. Boendet består av sju sovhytter med vardera två våningssängar. Frukost ingår. Sänglinne ingår inte, men måste användas. Ta med eller finns att hyra. Det finns rinnande kallt vatten på rummen. Varmt vatten finns att hämta nära. I närheten finns toaletthus med fina kompostdass. Ingen dusch. Det är ont om vatten men nära till havet. Städar rummet gör man själv. I huvudbyggnaden finns matsal/samlingssrum, etc. I år väntas servicehuset med kök för vandrarhemsgästerna stå klart till sommarsäsongen.

Bokning av hela gården kan ske året runt för boende under perioden 13 april till 30 september. Bokning och förfrågan via e-post. Hela gården kan bokas som privatperson, för lägerverksamhet eller av företag. De tre olika kategorierna har skilda taxor. Gården kan också hyras för endagskonferens under förutsättningen att inte hela gården redan är uthyrd.

Bokning av vandrarhemsbädd för boende under perioden 13 april till 30 september sker med start den 1 mars 2017 via en web-baserad bokningstjänst på Kyrkans hemsida för Ön. Flera olika alternativ och priser finns att välja på.

Se www.hallandsvadero.se

Från Sandhamn till Skogvaktargården är det ca 1,5 km. Bagagekärror finns i Sandhamn.

Hund får vistas i vissa sovhytter men inte i huvudbyggnaden med matsal eller i kapellet. Ange hund vid bokningsförfrågan.

Fyrbostäderna

Inga förändringar sedan de senaste åren har skett här. Fyrvaktarehusens lägenheter

hyrs som brukligt ut under två intensiva dagar i februari då bokningen släpps. Vi vill dock påminna om möjligheten att det uppstår vakanser. Den långa framförhållningen leder till att de som bokat fått ändra sina planer och därför är det en god idé att hålla ett öga på hemsidan för att kunna se om det på grund av återbud uppstått lediga tider.

* * *

Väder 2016

Stormen Urd gav annandagsjul höga vattenstånd och stormvindar. Under annandagen steg vattenståndet hastigt i Skagerrak, Kattegatt och norr om bron i Öresund. I större delen av Västerhavet nådde vattenståndet omkring 130-140 centimeter över medelvattenstånd under kvällen och natten. I de södra delarna av Kattegatt och Skagerrak och den nordligaste delen av Öresund uppmättes ytterligare lite högre nivåer. Halmstad och Viken i Öresund hade vattenstånd på 160 centimeter över det normala. Det höga vattenståndet blev också väldigt tydligt för oss som deltog i årets julexkursion. Det blev i princip att klättra upp i Nanny vid hemfärden och när vi kom in Torekovs hamn låg alla bryggor under vatten. På tal om bryggor, Kapellhamnsbryggan som fått sina törnar de senaste åren är fortfarande skadad. Det behövs bland annat nya stolpar då stormarna med högt vatten lyft hela konstruktionen. Troligen blir det någon gång i framtiden även här en betongbrygga som bättre tål vädrets makter.

Väderötrafiken och kaféet

Omfattande reparationer har gjorts på Nanny under september månad 2016 på varvet i Gilleleje och är nu klar för att ytterligare några decennier frakta folk och få till Väderön. Bland annat byttes delar av akterstaven ut mot ny kärnfrisk ek, 135 meter bordläggningplankor skiftades ut samt 1600 spik och 5 spant. Stormen Urd hälsade på i Torekov och även Nanny fick sig en kyss. Det medförde ett nytt besök på varvet för att rustas för våren och var åter i Torekov i slutet av februari. Väderötrafiken har ju för avsikt att Nanny skall leva länge och kunna glädja generationer under lång tid framöver. I regel är skärtorsdagen starten för båttrafiken, men den sena påsken 2017 gör att Väderötrafiken i år kommer att börja körningarna redan den 1:a april.

De populära säsafariturererna blir 2 gånger per vecka under högsäsongen, på tis- och torsdagar med avgång från Torekov klockan 18:00. Under övrig tid behöver man beställa i förväg. Nyheter i år är att man erbjuder konferenspromenader på ön i olika paket och att kaféet utvecklats. Det erbjuder nu förutom smörgåsar, kaffebröd, glass och godis, kalla och varma drycker även enklare rätter som pastasallad, räksmörgåsar, korv med bröd och pannkakor. Boende på ön kan förbeställa mat, men det måste göras en dag innan den avhämtas. Öppettider sommartid: alla dagar mellan kl. 10-16. Under för- och eftersäsong: lör-, sön- och helgdagar kl. 11-15, eller enligt överenskommelse. Observera att vid dåligt väder kan Café Sandhamn vara stängt.

/Jan Lannér / Nils Möller

Jakt och viltvård

Framtill slutet av februari har det under vintern bara fångats två mårdar. Ingen mink har observerats under 2016 heller, men man har troligen sett spår i sanden efter utter i Sandhamn. Framtiden för skogsharen kan det eventuellt finnas frågetecken kring. Vid höstjakten i november sköts endast 7 harar. De var alla i dåligt skick och magra som om det varit foderbrist på Väderön under hösten. Har de blivit utkonkurrerade av gäss och får? Vid jakten i januari sköts 5 stycken harar som var i betydligt bättre skick. Med vid jakten var också personal från Sveriges Lantbruks Universitet och Statens veterinärmedicinska anstalt. Orsaken till det var att en död skogshare på Hallands Väderö hade visat sig vara smittad med kaningulsotsvirus. Redan under hösten hade en av kyrkans anställda reagerat på att han påträffat många döda harar. Det är första gången som viruset konstateras hos hare i Sverige. Under förra året konstaterades flera utbrott av kaningulsot, RHDV2, i Sydsverige. Både tambesättningar och vildkaniner har drabbats. Men harar har hittills klarat sig. De drabbas i stället av en annan närbesläktad sjukdom, det så kallade Lagoviruset. Kaningulsotsvirus drabbar framförallt kaniner medan ett närbesläktat lagovirus orsakar fältharesjuka hos harar. I södra Europa, har man på senare tid haft fall av det nya kaningulsotsviruset,

RHDV2, på fälthare, kaphare och italiensk hare. Det nu upptäckta fallet är den första haren diagnostiserad med kaningulsot i Sverige och det första fallet hos skogshare överhuvudtaget.

– Det är för tidigt att säga vad denna upptäckt av kaningulsot på hare i Sverige betyder, säger Aleksija Neimane vid Statens Veterinärmedicinska Anstalt, SVA, i ett pressmeddelande. Men mindre, isolerade populationer kan förmodligen påverkas negativt om smittan får spridning bland skogsharar. På Hallands Väderö finns inga vildkaniner, så skogsharen måste ha smittats på annat sätt. – Virusets spridning kan ske via insekter, fåglar och även via smittat material på skor och andra föremål som kommer med besökande människor.

* * *

Tillbakablickar några nedslag under 350 år

Här några nedslag i öns historia utifrån vad som står att finna i arkiven.

År 1667 arrenderades betet fortfarande ut till en Hans Karup. Under åren 1666-1669 hade Hans Karup för 36 Daler Smt i årlig hyra arrenderat betet, men han betalade aldrig avgiften. Räkenskapsföraren fortfor ändå att i hela 80 år upptaga hans skuld som en tillgång innan den avskrevs. Trots detta så tas för åren 1666-69 upp en inkomst (tillgång) i räkenskaperna på 36 Daler årligen.

För 300 år sedan var 1717 första året då det började närma sig lite normalare nivåer vad gäller antalet betesdjur på sommarbete. Under föregående år 1711-1716 var inkomsten från boskap på ön mycket liten eller noll. De låga inkomsterna var en effekt av kriget då man under orostider inte vågade ha djuren på ön.

För 150 år sedan tillträdde en ny skogsvaktare på ön, den andre i ordningen. På rot såldes detta år 10 st boketräd på ön.

För 100 år sedan, 1917, är det sista året med ordinarie ollongäld och därmed upphör en tradition med medeltida anor att ta ut grisar på ollonbete på ön. I en överenskommelse 1545 mellan Torekovs män och kyrkovärdarna framgår det att ”Torekovs män ska ha fri gräsgång på Väderön till deras eget hemfödda få och fri ållon till deras egna hemfödda svin, och icke taga någon annans antingen svin eller få derpå; ...”. Detta gäller fortfarande vid beskrivningen 1671, men genom ett beslut 1759 fick även Torekovs lantbrukare betala den så kallade ollongälden för sina svin på ollonbete. Bruket med att släppa ut ollonsvin upphörde under den ordnade skogshushållningens första 30 år. Men enligt kyrkorådets protokoll den 20/9 1897 så återupptar man traditionen och kostnaden för ett svin sätts till 2 kr. År 1917 gick 17 stycken svin på ollonbete vilket gav kyrkan en intäkt på 42 kronor och 50 öre. I dagens penningvärde motsvarar det 1530 kronor.

Ökad avverkning under krigsvintern 1917-18

Det var kommunalnämndens ordförande Gustaf Th Bergström i Torekov som kommit in med en ansöka om att avverka 200 famnar ved på Ön. Kungliga Domänstyrelsen remitterade ärendet vidare till Kyrkorådet som ägare av Ön. Intressant är att man att avverkning skulle göras ur naturskyddssynpunkt men också att föregående avverkning mött kritik:

”Vad avverkningen i övrigt beträffar bör denna bedömas ej efter skogliga synpunkter utan snarare efter ren naturskyddssynpunkt. Kyrkorådet har vid flera tillfällen framhållit att ön bör behandlas som en naturskyddsspark och ej som en skog föremål för ekonomisk skogshushållning. Vintern 1916-1917 avverkades på ansökan av kyrkorådet 340 kbm ved. Denna avverkning väckte hos intresserade mycken ovilja och var föremål för anmärkningar i tidningarne. Att nu i vinter företaga en avverkning av ungefär samma omfattning anser jag ej lämpligt. Jag får för min del bestämt avstyrka all vedavverkning å Hallands Väderö för Torekovs Kommuns räkning. Remiss akten åter. Hälsingborg den 14 oktober 1917. Carl Björkbo.”

År 1917 var också första året då ekologiska station på ön var i drift. Under sina resor hade Henrik Lundegårdh funnit Hallands Väderö vara en idealisk plats för studier av växternas livsyttringar. Han fick pengar till att uppföra en rymlig fältstation på ön och poängterade vikten av att ha tillgång till ett laboratorium i omedelbar närhet av undersökningsområdet. Under de första Väderö åren sysslade han själv med växternas retningsrörelser (geo- och fototropism), särskilt så kallad plagiotropism hos rötter. Han samlade där under ett decennium en rad utländska gäster och yngre kolleger. Många fick avgörande vetenskapliga impulser, så till exempel två ledande svenska ekologer, Gottfrid Stålfelt och Lars-Gunnar Romell. Lundegårdh var i sitt tidiga arbete på Hallands Väderö en pionjär i kvantitativa metoder för växtekologi och lade förståelsen av koldioxidutbytet i naturliga växtsamhällen. Kunskap som fortfarande är användbar idag när man räknar på det globala kolutbytet.

För 50 år sedan, 1967, hade Kyrkan inkomster av 64 betesdjur á 50 kronor på sommararbete vilket gav en inkomst på 3200 kronor, men av dessa var inga från Torekov. Enligt konsumentprisindex motsvarade 50 kronor 1967 450 kronor 2016 och enligt löneindex var man tvungen att betala 940 kronor för att få lika lång arbetstid från en manlig industriarbetare. Detta ska ställas i relation till att man idag kan få betala 1000 kronor för att få ett betesdjur att beta av sin mark om man vill hålla det öppet. Dessutom står man för stängsling och tillsyn. I varje fall enligt uppgifter jag fick höra på

PROGRAM 2017

16 APRIL

PÅSKEKURSION – FÅGELLIVET PÅ ÖN

I år guidar Öakännaren och fågelskådaren Mikael Haraldsson oss i fågellivet på Väderön. I år ligger påsken sent så vi hoppas på värme och flygande vårtecken och naturligtvis fika.

Båt avgår från Torekov klockan 10.00

8 JULI

ÅRSMÖTE - PRESENTATION AV VÅR GUIDBOK

Författarna presenterar vår nya guidebok och arbetet med att ta fram den. Vi hoppas att det blir en uppföljare till Sällskapet's tidigare guidebok av Hervid Vallin, *Besök på Hallands Väderö*.

Båt avgår från Torekov klockan 10.00

30 SEPTEMBER

SKOGVAKTARE PÅ HALLANDS VÄDERÖ

Vi vandrar med Bodil Stefansson som berättar om några av de människor som fått sitt upphälle genom arbete på ön. Det är skogvaktare (1858-1959) i statens och kyrkans tjänst. En av dessa var Albert Ekman som med kamera dokumenterat öns natur. Bodil har med sina rötter i Torekov sedan barnsben haft en nära relation till Väderön och är speciellt intresserad av de människor som bott och verkat där.

Båt avgår från Torekov klockan 10.00

Annandag jul 26 DECEMBER

KLASSISK JULUTFLYKT

Vi vandrar traditionsenligt sedan 1978 på Hallands Väderö tillsammans med Bjäre Naturskyddsförening. Vi hoppas på havsörn och västliga vindar med mycket säl på Skäppeskären.

Båt avgår från Torekov klockan 10.00

Observera att det nu går att nå våra exkursioner med kollektivtrafiken. För till exempel påskexkursionen så avgår buss 505 från Förslövs nya Pågatågsstation klockan 9.00 och är i Torekov 9.26. Returresa från Torekov avgår från busstationen klockan 16.32 och är i Förslöv 17.00